

LUCEAFARUL

REVISTA
ILUSTRATA

PENTRU
LITERATURA
ȘI ARTA

Anul IX.

Nr. 24.

Sibiu, 16 Decembrie 1910.

SUMARUL:

Ecaterina Pitiș . Sonete (poezii).
Cat. Theodorian . Sfârșitul.
Z. Bârsan . . . . Spre culme! (poemă).
Mihail Lungianu . Bröcea (povestire).
Maria Cunțan . . Note de drum (poezii).
Gavr. Todica . . . Colinde.

Dări de seamă:
II. Chendi . . . . I. Agârbiceanu, În întunec.
Cronică:
Copiii nimănu. O confirmare.
Epigrame. Concursul „Socie-
tății pentru fond de teatru“.
Notițe. — Poșta Redacției.

Ilustrațiuni: 8 reproduceri fotografice din Muzeul Simu din București.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . . . 24 cor.
6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ . . . . . 12 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 20 cor. Ed. de lux . . . . . 30 cor.
6 luni . . . . . 10 „ „ „ „ . . . . . 15 „

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

In Librăria lui W. Krafft în Sibiiu (Nagyszeben) se află

Cărți potrivite pentru dar de Crăciun:

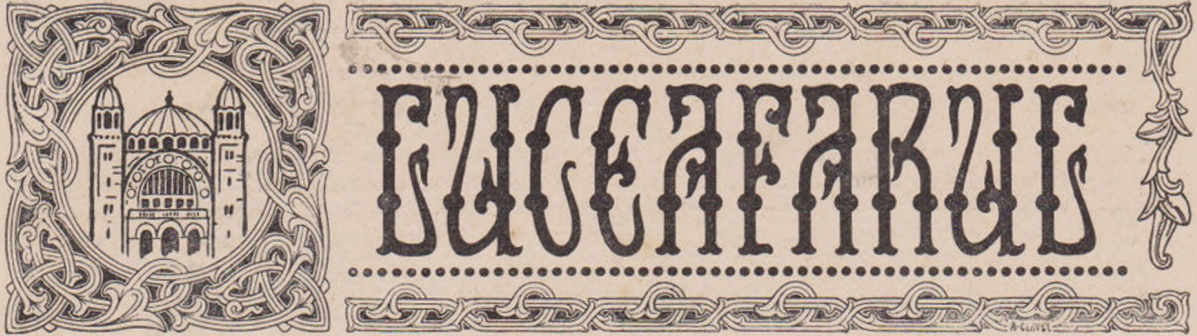
Prețurile se înțeleg în coroane.

- Alexandri, V., Poezii*, 2 vol., ediție completă. 10.—
Barcianu, Dr. D. Popovici, Dicționarul român-german, revidat și completat. Ed. IV. broș. 6.40, leg. 8.—
Dicționarul german-român, revidat și completat. Ed. III. broș. 8.—, leg. 10.—
Björnson, B., Synnöve Solbakken. Traducere de D. N. Ciotori. 1.50.
Borcia, Ermil, Bobârnaci și bazaconii. O colecție de glume și caricaturi. —.80.
Caragiale, Schițe nouă. 2.50.
Coșbuc, G., Balade și idile. 3.—
— *Fire de tort*. Versuri. 2.50.
Delavrancea, Sultânica. Novele. 2.—
— *Viforul*, dramă în 4 acte. 2.50.
Diaconovich, Dr. C., Enciclopedia română, editată sub auspiciile și din însărcinarea „Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura popor. rom.“ 3 vol. mari, cuprinzând 37,622 articole cu 6 harte, 3 planuri și 167 ilustrațiuni, broș. 70.—, în 3 volume luxos legate 80.—.
Eminescu comemorativ. Album artistic-literar întocmit de O. Minar. 3.50.
Eminescu, M., Poezii, cu o notiță biografică de Titu Maiorescu. 1.50.
— *Poezii*. Ediție ilustrată și revizuită de I. Scurtu. 2.—.
- Gârleanu, Em., Bătrânii*. Schițe din viața boierilor moldoveni. Ed. II. întregită. 3.—.
Gorki, M., Mama, roman. Trad. de O. Călin și I. Nour. 2.50.
Inimioara, adevărată floare a poeziei naționale din cei mai buni scriitori. —.60, leg. eleg. 1.—.
Iosif, Șt. O., Poezii. 1893—1908. 2.50.
Murnu, G., Monumente antice din Roma. Descrieri și impresii cu 80 de figuri. 3.50.
— *Portretul elin*. Studiu iconografic din arheologia clasică, cu 15 ilustrațiuni în text. 2.—.
Omer, Iliada, douăsprezece cântece, trad. în versuri de G. Murnu. 4.—.
Schiller, Fr., Fecioara dela Orleans, dramă romantică, tradusă de M. Cunțan, broș. —.90, cart. eleg. 1.30.
Vlahuță, Al., Povestiri, de H. C. Andersen. Trad. 2.50.

Calendar pe anul 1911:

- Amicul Poporului*, întocmit de I. Popovici. Prețul: 70 fil., cu trimiterea francată 80 fil.
Poznașul, calendar umoristic, redactat de Ermil Borcia. Prețul 60 fil., cu trimiterea francată 70 fil.
Calendarul Săteanului. Prețul numai 30 fil., cu trimiterea francată 35 fil.
Calendar cu litere cirile. Prețul 50 fil., cu trimiterea francată 55 fil.

Catalog la cerere gratis și franco.

Sonete.

I.

Azi m'a cuprins o nedescrisă jale,
Când am văzut întâii fulgi de nea
Cum se jucau pe la fereastra mea
Ș'alunecau — topindu-se pe cale.

Afară 'n vânt o roză mai trăia
Ferind zadarnic tristele-i petale,
Ca bietul suflet visurile sale,
Când vine-amarul timp să i le ia.

Eu port în ochi albastră dimineață,
Dar în curând o să se facă seară,
Seninul lor o să se schimbe 'n ceață,

Pe cap s'o cerne-a anilor ninsoare
Și din a vieții dulce primăvară,
Eu n'am păstrat pe iarnă nici o floare.

II.

Plecam pe mâni căpșorul mic, bălăiu,
În ani naivi, și mă uitam la stele.
Ferestre mici mi se păreau că-s ele
Prin cari se văd luminile din raiu.

Și norii-atunci credeam că sunt perdele —
Din dosul lor, în cele sări de Maiu
Credeam c'aud al îngerilor graiu —
Iar Tatăl Sfânt, în gândurile mele

Eră moșneag cu pletele de nea,
Cu ochii plini de milă și 'ndurare.
Dar azi, când știu, că cea mai mică stea

Ce arde sus — o lume-i fiecare,
Și cel Moșneag ce-a vrut să fie-așa,
Mai sfânt e-acum, mai milostiv, mai mare.

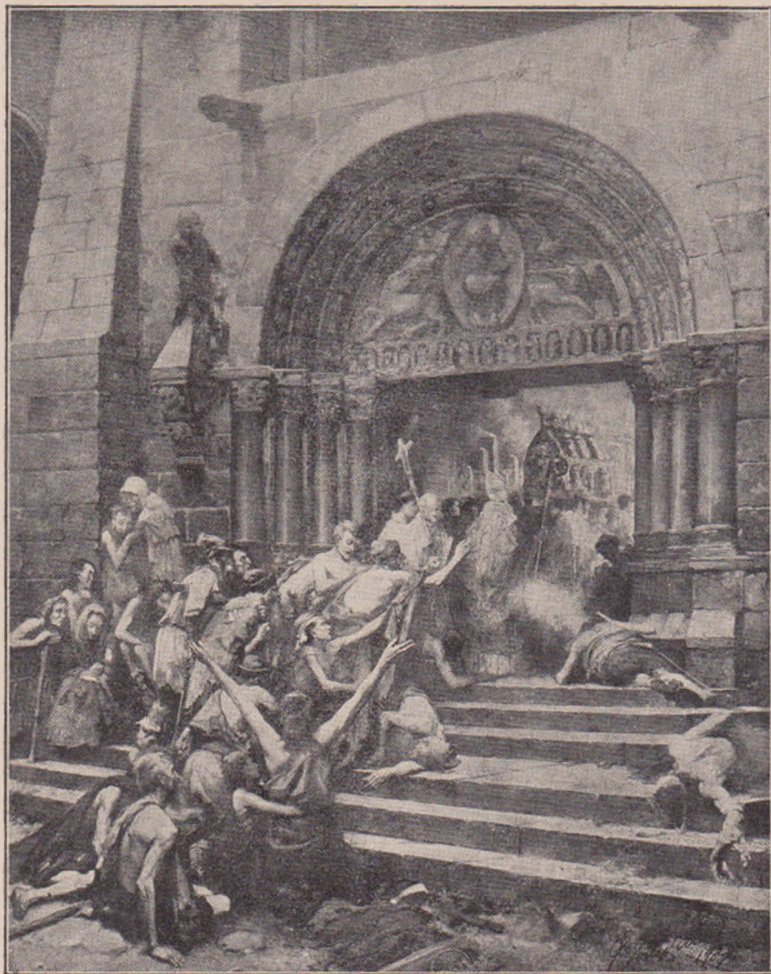
Ecaterina Pitîș.

Sfârșitul.

E o ticăloșie ce se petrece acuma, la moartea nefericitului Stașu. Nepăsarea foștilor lui tovarăși și cuvintele ce însoțesc știrea sfârșitului lui dureros, prin ziare, e o neomenie.

Gourdault: Anul 1000.

Toate sunt pline de aceeaș minciună și prefăcută compătimire: „Moartea cea tragică a nefericitului nostru prietin o prevedeam. Cine a urmărit scrierile mai nouă ale lui Mihai Stașu, ușor a ghicit c'o boală grozavă-i rodiă mintea și desnodământul eră lucru așteptat“.

Va să zică nebun! Nebun bietul prietin al meu! Și-o cetiau, bunii lui tovarăși, o cetiau nebunia printre chiar scrierile lui mai

nouă, pe când cu brațele încrucișate, așteptau? Dar care bucăți, mă rog? Căci dela 1901 Stașu n'a mai tipărit o literă și sunt, pe cât știu, singurul deținător al unor file îngălbenuite, ce mi-a încredințat c'o dorință în ziua

când a lăsat scrisul pentru a jertfi a lor lui rodul puțin al unor mâni șubrede, dar hotărâte. Vorbele acelea le țin bine minte: „Par'că nu mă îndur să le nimicesc singur. Ține-le tu și când te-i încredință că m'am ținut de vorbă și oi u fi lecuit, să le arzi“.

Următor voinței lui mă văd ținut astăzi la o tristă îndeletnicire. Dar mai pot eu acuma să sfințesc vorba unui prietin, fără să mă fac părtașul vorbelor scoase pe socoteala lui, la moarte.

Spre a le spulberă, mă abat dela datoria mea întregă și înainte de-a da pradă flăcărilor, caietul ce-ascunde gândirea și simțirile sufletului care s'a mutat dintre noi, rup la întâmplare câteva foi ca să le dau în vileag. Cele ce mi-au căzut sub mână sunt frânturi dintr'un ziar mai lung. N'au nici un titlu. Doar odată:

Noemvrie, 1899.

Am de gând să mă mut. Mi s'a urit în casa asta. Odăile sunt ursuze. Ferestrele dau în curte. Grădina n'are

pic de umbră. Copaci bătrâni, uscați și goi... Un soare nesuferit prăjește iarba. Pământul nisipos secătuește rădăcinile trandafirilor. Liliicii sunt mereu ofiliți. Stânjineii au stat veștezi toată vara. Nici tufănelele n'au înflorit...

Mi s'a făcut dor dup'o vâlceă, dup'o țarină, dup'un loc singuratic și o să mă mut. Un glas de huhurez cârăie în toată noaptea pe cerceveua ferestrei: „Las' că te-i mută tu! Lasă“.

O să-mi stâmpăr dorul ăsta la pădure. Ce, unde-i iarna? Când nu-i frumoasă pădurea? Mie unul ș'ășa-mi place crângul. O să iau trăsura lui Gavrilaş, cu roțile de cauciuc și cai tătarești, de se duc ca vântul.

Și m'a dus Gavrilaş, ca gândul. Nici nu știu când am ajuns afară. Par'că aveau aripi călușii lui. Iar de-i atingeă cu sfichiul, din greșeală, să sboare. Se jucă bălărețul în voia lui, vuind, pe câmpie. Și Gavrilaş mă 'ntreabă: „Plăcu-ți conașule?” Mă și mir cum de-l auziam. Căci toate eu numai prin ochi le mai prindeam și vraja îmi pătrundeă numai văzul. O lumină, o mândrețe, până 'n inima pădurii, ce se 'mlădiă toată cu trosnet de iarnă prin crengi.

Într'un luminiș, o poiană. În poiană o casă. Albă, nouă-nouță, coperită cu țiglă roșie. Sar drept în sus în mijlocul trăsirii. — „A cui e casa asta, Gavrilaş?” — „A lui Carol, grădinarul”.

Niște oameni mișcă roabe încărcate cu frunză și gunoiu. — „Oprește Gavrilaş”. O slujnică pe la uluci își desbrobește fața de se pune la taină cu un pădurar. — „O fi de închiriat. Aș luă-o dup'acuma”.

Cobor: „Pot s'o văd pe dinlăuntru?” Un muncitor zice: da; slujnica, nu; e închisă; domnu Carol e dus la oraș. E locuită, dar. Când să pornim, birjarul oprește iară: „Pasă-mi-te vine domnu Carol”. Mă dau jos iară și dau mâna cu grădinarul. Eu nu-l cunosc și nici el pe mine. Dar eu de el am auzit. Ce de povești nu umblă despre grădinar? Cică nu l-ar chemă Carol, ci altmintrelea. N'ar fi Neamț, dar Polonez neaoș. A venit de tânăr în țară la noi, că eră urmărit. S'a făcut grădinar de nevoie, dar are învățătură bună. În țara lui a fost om care mișcă multe. I se pusese capul la preț.

Îi sticleau ochii în fundul capului când

l-am întrebat dacă-i așa. Stătû în cumpănă. Mă măsură puțin. Apoi spuse cu gura toată: da. Din bătrân și bolnav odată par'că se făcu un flăcău tânăr și voinic. Se înfoiă ca un bălaur. Și bine-i mai stă astfel. Nu știu ce-mi veni să-l întreb:

Faugeron: Interior de gospodărie.

— „Dar copii ai domnule Carol?”

Vorbește românește mai bine ca dumneata:

— „Nu trebuie copii! Dacă n'ai țeară cui să slujească!”

Mă pofti în casă. Îi spusei ce gând mă răsăfășe: „Ziceam că ș'o închiria casa, că mult mai e plăcut aci la pădure. Dacă acum, ce trebuie să fie vara! Iacă, de-aia te-am supărat”. Par'că-i părea rău: „Nu. Nu se închiriază. A făcut-o primăria pentru grădinar”.

Nu ziceă că pentru el. Bătrân, ce mai așteptă el d'aci 'ncolo. După nițică gândire:

— „Place mult dumitale? Poate sufletu-ți cere pace, trupul aer de pădure, mintea tăcere. Poate nu găsești alta! Nici nu se pomenește. Ți-o dau bucuros. Cât trăesc mai am niște odăi la oraș; ale mele, cumpărate de mine, din ce-am muncit. Nu cine știe ce: două mii de lei!”

— „Nu domnule Carol. Lasă. Și dumitale-ți

Dederer: Bunul Samaritean.

trebuie un loc să visezi când n'ai de lucru. Un oploșit!...”

— „O! da... Polonia. Acuma eu m'aș face sănătos și tânăr, odată...”

În casă i-am cunoscut și nevasta. Femeie mereu tristă. Cu ochii roși, pe sub ochelari, împletește cununi de floricele, — tufănele și nemuritoare, — de le vinde ieftin la Sâmbăta morților, la îngropăciuni; săracilor dă și pe degeaba. „Bieții morți”. Și ochii li se umezesc amândorora în vreme ce caută prin ferestre, afară. Se văd niște turnuri de biserică. Se zice că sunt dela o mănăstire: Cimiterul.

În preajma iernii ce jalnic o fi într'un cimitir:

— „Hai acolo Gavrilaş”.

Iar Gavrilaş e gata. O mai fi văzut el și alți curioși ca mine.

E un drum frumos, între două rânduri de tei goi, o cărare smalțată cu frunze căzute de curând, scorțoase și ude. Porțile cele mari stau zăvorite, o ușă lăturoasă e dată la perete. Treci pe subt clopotniță. Cum intri, biserică; mai la mijloc, un paraclis; alături, cam ascunsă, casa paznicilor: niște chilii și-o cruce de biserică pe coperiș.

Pe de-arândul, încolo, o sumă de alte case mici. Te-ai putea crede într'un orașel straniu.

„Bolțile”, îmi spune paznicul cel mare. Cruci puține, lespezi rare, morminte icicolo, mai mult spre fund, la rândul săracilor. Locul e plin de „bolți”: niște chilii și ele, mici, curate, de marmoră, de granit, de piatră, de cărămidă, de sticlă și de tuciu. O! ce bun găzduitor și prietenos e lăcașul. Obloane de fier, porți grele, prevăzute cu gogemite verigile, stau deschise, ca niște pleoape ce nu clipească niciodată și pe subt ele se zăresc ochiurile candelor, treze. Pe alocuria coșuri de flori înneacă adâncăturile luminate de câte-o făclie ce pălpăie tihnit. Trepte de piatră scobor luci; pereții au scoabe cu locuri pentru cei așteptați.

O bătrână clatină mâna-i chir-cită pe-o cățăie și fum albastru umple grădina cu miroase de smirnă.

A fost o zi de iertare. Tăișul secerii n'a sclipit astăzi. Groapă nouă nu se vede. Săpașii așteaptă pufăind din pipe, ridicând o zăbreă, îndreptând brațul unei cruci, potrivind o pantglică pe care slovele de aur s'au șters, alintându-și adormiții c'o privire care-i cuprinde pe toți.

Sunt nume cari nu-mi spun nimic. O lume ce mi-e necunoscută. Dintr'ai mei, nimeni nu sălășluește pe aici. Eu vin de departe și ei au rămas în urma drumului lung.

Un steiu negru, de granit trufaș, se fudu-lește printre bolți și statui. În vârful un chip cioplit. Un chip urât. De desubt stau scrise versuri și cugetări. Vorbe ce nu te brăzdează

cu fiori. De-acelea menite să treacă ca și vieața. Par'că și sunt ticluite într'adins. La o temelie o frază mai adevărată: „Moartea trezește sufletul din visul vieții“, sunt mai cu rost, dar se cunoaște că nu sunt ale celui care le-a săpat într'o puzderie de nimicuri.

Gropașii, după ce s'au ținut de mine o vreme, m'au părăsit. Dacă mă văd de aiurea și nu-i întreb de nimeni!

Eu însă nu mă simt așa de străin aicia.

Uite, îmi plac căscioarele astea, „bolțile“ cu încăperi pregătite multor neamuri viețuitoare încă. Mi-s dragi geamlăcurile pe cari se joacă roșul asfințitului; marmora pe care-o încălzește o lacrimă uscată; o adâncătură din care tremură un gemăt de femeie stingheră; mână de bronz, neagră ca de mumie, ce pică o floare de tuciu pe un sicriu de cremene; tufănelele galbene, cununile grădinăresei celei triste...

Tot rătăcind pe cărări, la o răspântie, lângă o salcie pletoasă, am dat peste niște Italiani, meșteri pietrari, cum isprăviseră o zidărie nouă, toată de profir și pe dinlăuntru și pe dinafară. În brâu de mozaic înfipseșeră sulțile stachetului:

— „A cui e asta?“

— „A unui boier mare“.

— „Zace cineva aicia?“

— „Nu pân'acuma. E peșteră nouă, pentru un neam tare bogat“.

Și după ce și-au privit opera isprăvită, roșie ca un apus s'au dus.

Obosisem. Par'că venisem mânat anume pentru bolta asta și drumul mi se încheiase. M'am lăsat pe o zăbrea și m'a furat un somn... Amorțeam, sângele mi se răciă, trupul mi se muiă ca o ceară, îmi pieriă auzul și mi se puneă o perdeă peste vederi. A! ce binișor mă luaseră, ce lin mă ocoliau! Cum cântau corurile și băteau cădelnițele în glasul popilor și-al muzicei.

Apoi căzû o tăcere nepătrunsă, o pace

sfântă. Alessei două umbre de copii îngerești la căpătâiul meu și deslușii suspinul împletit din două piepturi ca dintr'unul. Pe urmă muri și plânsul și răsări întunericul.

Un tunet îmi desfundă auzul și simții c'am pășit pragul veșniciei unde mă însoțește și un suspin. Rămăsesem numai cu gropașii și cu bătrâna cimitirului. Șoptele domoale îmi țineau de urît. Peste pleoapele-mi închise licăriă pâlparea candelii ce-și mistuiă, măsurat, untdelemnul, florile nu mai miroseau, se uscaseră.

Rodin: Primăvara.

Și trupul mi se umplu de un simțământ plăcut: mă odihneam.

Atunci, o arătare. O umbră spelbă prinse să se zărească, aieveă, venind spre mine. Ținea în mână ceva ca o undiță. Călcă rar, alunecă tiptil, se codiă. Atunci mi se părû că mă strămut pe o margine de baltă întunecată fără țarmuri. Un întins ca de smoală. Și umbra veniă pe fața apei...

Sfielnic îmi șopti la ureche un glas cunoscut:

— „Haide domnule, că ne-apucă noaptea în cimitir!“

Înțelesei că eră birjarul meu, Gavrilaş, în mână cu biciul ce-și luase dintr'o copilărească prevedere. Și m'am trezit în trăsura lui.

Peste jumătate din viață mi-am trăit-o între vii și nici o zi nu i-am simțit cu mine. O clipă între cei adormiți și par'c'a fost o vecie.

O clipă ș'o vecie m'a despărțit de lume. Dup'un drum lung am întâlnit-o iară. Eu mă simțiam altul. Cum m'a cunoscut așa de-a zâmbit și-a venit la mine, cu mâile întinse?

Cum de n'a îmbătrânit de când m'am mutat dintr'ansa și de ce mă turbură cu gălăgia gurii ei. Ce arătări hâde sunt astea?

Din ce vis mi se deșteaptă sufletul? Căci dintr'al vieții mi l-a trezit moartea și nu m'am plâns.

Mihai Stașu.

Pentru conformitate:

Caton Theodorian.

Spre culme!

Încet, cu pasul rar
Pornisem de cu noapte să suiu un vârf de munte,
Voiam să văd departe un răsărit de soare...

Colinele mărunte
În urma mea, de vale, păreau niște rozoare...

Cu pasul rar, încet,
Urcam cărarea, strâmtă pe-alocurea, cotită,
Privind spre culmea mândră, în veci măreață vrajă
Și veșnică ispită
A sufletului dornic să nu mai aibă strajă!...

Suiam cântând domol
Un cântec vechiu pe care azi nimeni nu-l mai știe;
De-o dragoste pierdută și poate mai curată
Ca raza aurie
Ce prinse să se joace pe culmea 'ndepărtată...

Ușor în urma mea
Simții dela o vreme venind... un om pripit...
Cu pași mărunți și grabnici umblă să-mi ia 'nainte...
Un biet nesocotit
Ce nizuiă s'ajungă la locurile sfinte!...

Trecu pe lângă mine
Și mă privi în treacăt cu ochii-i de venin,
Purtând în ei noroiul păcatelor din vale...
În urma lui senin
Și legănat de cântec eu îmi vedeam de cale.

Scrâșnind și blestemând
Și frământând pământul, par'că-și săpă mormântul
Îmi tot spuneă... dar nu știu...; din glasu-i plin de ură
Nu-i alegeam cuvântul
I se 'ngropă de-a 'ntregul în spuma dela gură.

Cutremurat de milă
I-am aruncat din cale năframa de mătase...

Și l-am lăsat în urmă... certându-se cu sine;
Părea că se lăsase
De gândul de-a mai merge alătura de mine...

Și când ajuns pe culme
Mi se deschise zarea deodată ca o mare
Și brațe lungi de aur 'mi-'ntinse răsăritul...
Pe margini de cărare
Îl auziam de vale gemând... nenorocitul!!...

Z. Bârsan.

Bröcea.

— Povestire. —

Într'o casă veche, culcată într'o rână, cu tepșanul jos una cu pământul, având o singură odaie de locuit, cu pereții burdușiți și galbeni de fumărie, cu ferestre lipite cu hârtie, trăia Dumitru Bröcea.

De mulțimea anilor și de atâta amar de vremuit ce petrecuse, șindrila de pe învâliș se ferfenișise și de câteori suflă vântul smulgea așchii putrede: iar ploaia își făcea drum în voie prin ea, cădea pe blănile podului și deaci se trezia pe pomestiala înnegrită, ori pe fața omului când dormia.

Înnăuntru: doi trunchi și câteva lăturoi acoperite cu fân și mușchiu, țineau loc de pat; o vatră largă, fără cuptor, d'asupra căreia spânzură de pe coș un lanț, c'un cârlig jos, de care eră atârnat tuciul de mămăligă; o laviță mică pe lângă un perete; un scăunaș cu trei picioare și un blidar cu vreo două scândurele pe cari erau așezate cu gura în jos, o ulcică, două străchini știrbite și vreo câteva linguri negre și ciuntite ca vai de ele. După ușe o mătură de nuele, între vatră și pat un sac cârpit cu ceva în el, d'asupra căruia stă de a curmezișul mestecarul de mămăligă și prepeleacul de bătut urzici. Acesta eră tot cuprinsul gospodăriei lui Dumitru Bröcea. Ba am uitat ceva: o pisică mare, slabă, pentru care stăpânul casei se îngrijise în mod deosebit, făcându-i o deschizătură în hârtia uneia din ferestre, pentru libera și nestânjinită plimbare. În tindă, între uși, se mai zăria o doniță hodorogită, o sfoară și un topor; iar în odaia ceealaltă, păraginită

și pustie, un tăietor de lemne și o grămadă de rătini și găteje, adunate pentru foc. Bătătura pustie: nu tu câne, nu tu găină, nu tu nimic. Doar câte o vrabie se lăsă grăbită din sbor pentruca tot grăbită să-și facă vânt spre alte curți, unde îi suridea nădejdea caldă de ceva semințe. Mai la o parte în grădina mare, rotundă din jurul casei, câțiva pruni scorburoși întindeau ramuri uscate, printre cari se înălțau lăstari noi, drepți, cu flori în primăvară. Într'un loc vreo două straturi cu usturoiu și ceapă, câteva verze, și ceva cuiburi de pecioici, de fasole și porumb, un peticuț mai lămurit cu iarbă deasă și încolo cucută, scai și alte buruieni multe, mari și de tot felul.

Dumitru Bröcea, eră un om de vreo treizeci de ani, în vremea asta, mijlociu la corp, oacheș cu mustățile bătoase, subt nasul lung ascuțit, cu niște ochi mari și liniștiți ca la bou. Gâtul negricios purtă într'o parte o vână umflată, care bătea mai tare ori mai încet, și două golmozuri rotunde de carne, cât doi pumni puși unul peste altul, cari se ridicau și se lăsau în jos, după cum inima lui eră tihnită ori oțărâtă de necazuri și scârbă. Îmbrăcăminte: o căciulă de miel spartă și cu crețul roșu, peste părul lung, aspru și încălțit; o cămașe neagră tot un petec, îmbăerată peste gușă; o zeghiuță cârpită și ea ca vai de om, încinsă cu un curmeiu de teiu pe la mijloc; în picioare, niște cioareci subțiri, de se vedeă prin ei și cusuți cu ață neagră, ori roșie cum s'a nemerit, și niște

opinci numai plotoagele de ele. Tată-său murise pe când el eră mic de tot; iar mamă-sa, Uțica, a trăit ce a mai trăit, ținând casa cu druga, până ce de necazuri și lipsuri s'a sfârșit înaintea de a-i veni sorocul, rânduind de Dumnezeu și Dumitru a rămas singur în mijlocul lumii acesteia mari și rele, care nu crede la nevoiaș și-și bate joc de toți aceia, pe cari îi ține ea de slabi ori proști. Și Dumitru Brôcea a înțeles-o de mult, dela prima vorbă aruncată de un vecin, când i-a cerut

Antokolski: Cronicarul.

o mână de sare: „Tu de ce nu-ți sameni în grădină?” Și deatunci trăia departe de ea, deatunci nu și-a mai băgat în cârd cu ea și n'a mai dat seamă la nimic din cele ce-l înconjurau. De oștire scăpase, la dăjdii nu fusese pus; nu dase nimic lumii cu care trăia și nu cerea nimic dela ea. Eră în felul lui de-a fi, ceva din recea neclintire a stâncii, care nici nu ajută și nici nu dușmănește, fâlfăirea uliului și murmurul păraelor și verdele plin de vieață al bradului, și pe care numai mersul vremii pune stăpânire, fără-mișând-o încet-încet. Toată vieața lui a dus-o așa: Se scula cu noaptea 'n cap, vara când prindeau a ciripi rândunelele în podul casei;

iar iarna când auzia cel dintâiu cântat de cocoș, încuia ușa cu zăvorul, puneă sub brâu cheia, făcută din două bucățele late de fier și plecă. O luă prin dosul casei, săria gardul de răsloji și da în poteca de după grădini, pe care, îngrijită fiind acum, se plimbă vara străinii, veniți la aer și care p'atunci nu simția alt picior, decât p'al lui și p'al cio-roilor cari umblau după furat pometuri și zarzavaturi de prin grădinile oamenilor. Mergea liniștit pe poteca aceasta, până pe „valea lui Ecle“, apărându-se cu câte o joardă lungă de câinii rău năraviți ai țiganilor, cari locuiau aci, se înfundă apoi în pădure, pe câte un plaiu și nu-l mai vedeai toată ziua; iar seara, odată cu vacile dela păscut, ori cu caprele dela muguri, iarna, intră și el în sat, pe drumul mare de data aceasta, cu câte un târș lung după el, ori cu vreo crosnie de găteje la spinare și mai în totdeauna și cu câte o traistă pe șold, în care strângea fel de fel de roade d'ale firei după timpuri. Trecea mândru pe ulițele largi, nedând bună ziua la oameni, nestând de taină cu nimeni. Se opriă din când în când să se odihnească se uită la cer, par'că ar fi dat să întrebe: „A sfințit soarele?” s'au „o plouă în noaptea asta?” își așeză mai bine crosnia, ori potrivii lemnele din târș și o luă rara-rara spre casă. Dar dacă el își vedeă de drum și nu băgă pe nimeni în seamă, nu tot așa făceau și oamenii ceilalți din sat, copiii mai ales. Cum îl zăriau satanele ieșiau de prin curți, se puneau pe târș, ori îl trăgeau de crosnie, îi strigau în urmă, ținându-se după el ca după urs. El știa însă o vorbă: „Câinii urlă, ursul trece“ și se ținea de ea, fără să se supere, fără să zică ceva. Numai rar de tot, când prea se întreceau ei cu glumele prostești, încetineă puțin mersul și-l auziai, zicând atunci, rar, par'că se gândia la fiecă vorbă: „Da duceți-vă pustiului, mă, dovleacuri goale ce sunteți!”

Copiii ca copiii, dar și oamenii mari îi dau mult de lucru. Îi stau stâlp în față și nu-l lăsau să treacă; îl întrebau de unde a luat lemnele și cu ce drept ori îi spuneau să dea vamă ceva din traistă și Brôcea se uită lung-lung, par'că credeă tot ce i se zicea și tăcea, stând locului. Iar dacă omul stăruia

în gluma lui, numai îl auziai că-î răspunde tot așa domol, trăgănat: „Apoi ți-oiu plăți, dacă mi-i da țăncușe la răboj!“ ori „Am luat lemnele din pădurea asta lăsată de Dumnezeu drăgușu, ca să se folosească de ea și bunii și răii; că bunii pentru cari ține el lumea, își văd de treabă, iar răii, că de aceea-s răi, li se pun în cale și nu-i lasă în pace!“

Dacă scăpă de unul îl luă altul în primire:

— „Ei Brôcea, știi c'o să se facă răsboiu?“

Și Brôcea răspunde:

— S'o face, las' să se facă, să se mai împuțineze lumea, că prea s'a înrăit!

— Bine, ea o să te ia și pe tine! mai ziceă omul.

Dar Brôcea de colô:

— Și dacă m'o luă, ce? Ori o să mor eu în locul tău?

— Da o să-ți rămâe casa pustie și pisica văduvă. Să-mi faci mie vânzătoare averea, că eu am pe cine lăsa în urmă!

— Ce tot flencăni în pustiu?!... Păcat că a dat Dumnezeu gură la ai de nu știu, ce face cu ea!“

Mai mergeă ce mai mergeă și-l sâcâie altul:

— A, iar ai dat pe drumu' ăl mare! Să știi că te puiu la bir pentru șosea. Ia să faci, bine să-l plătești pe dată! Adică de ce n'ai plăti și tu, cum plătim toți, că doar tu bați mai mult ca orișicare drumu, stârnești pulbera de pe el și-l strici cu târșii tăi!...“

Brôcea ascultă, chibzuiă în capul lui și tăceă. Apoi, după o toană bună, când i se ură și omului cu statul și simțiă nevoia să plece, numai îl auziai:

— Fie, că tare cuminte grăești!... O să te puiu și eu pe tine la bir, că strici vorba de geaba, bătând așa în vânt!... Și cu aceasta îi închideă gura.

Mai dincolo îl necăjiă o femeie, spunându-i, că s'a pus bir nou pe burlaci și că ce gând are de nu se mai însoară?!...

— Dacă m'au luat înainte toți prăpădiții, ce să mai mă însor și eu? Păi om în toate firile a fost ăla de te-a luat pe dumneata?! I-o turnă Brôcea și treceă înainte.

Pentru fiecare întrebare el aveă răpunsul gata, că nu de geaba îi ziceau toți filozoful satului; numai că răspunsul acesta, îl rumegă

mult și-l lăsa să curgă rar, apăsător, ca o ploaie, care face groapă unde pică.

De două lucruri numai se necăjiă el: Când îi trăgeau copiii clopotele, ori băteau cu piciorul în pământ, în chip că-l îngroapă și când auzia pe cineva c'o să-i ia casa și moșia. Atunci i se posomorau ochii, i se îngroșă vana gâtului, chiorăiau gușile în ridicatul lor în sus, se înnegriă la față și amenință. Dacă aveă toporul la el puneă mâna pe coadă; dacă nu, rupea câte o smetrie, se răzima în ea și ziceă: „Piei, că mă dai de potcă!“

Așa a trăit el o seamă de ani, amărît, hărțuit de toți, sdrențuros, flămând, neîmbucătărit de nimeni. După căpătat nu umblă și nici cu pomană nu-l îmbiă nimeni. Rar de tot, pe la câte o Joi mari, ori la Sâmbăta morților, veniă câte cineva la el cu câte o bucată de pâne, cu câte o strachină de legume, ori cu vreo hăinuță ceva. Atunci Brôcea le luă de luat, se uită la ele lung și nu ziceă

nimic: lucru ce nu prea plăceă dreptcredincioșilor creștini, cari credeau că buna fărâmiță a darului din partea lui Dumnezeu stă în vorbe multe și late. Pentru câte un pumn două de mălai, aduceă câte o crosnie de lemne unui vecin, un bătrân nevoiaș; mai da câte o traistă de urzici ori de bureți la cârciuma din apropiere și luă câte un sfert de pâne, ori o mână de sare; primăvara îl rugau apoi femeile, care mai de care, să-i aducă târși de pus pe straturi și pocii de sprijinit fasolea.

Cu oricine și în totdeauna, Brôcea vorbiă pușin, nu răspundeă nici cu da nici cu ba, la întrebări și eră mulțumit cu orice i se da pentru munca lui.

Dubois: „Caritatea“.

Luase în spinare crucea vieții, ca boul jugul în gât și o ducea încet, liniștit, fără șovăire și mulțumit chiar cătră sfârșitul obștesc. Dar a venit o împrejurare, care a adus schimbare mare în mersul acesta obișnuit al lui Dumitru Bröcea, turburându-i mințile, strângându-i inima în cătușe grele de fier. Eră pe timpul când se stricase biserica cea veche din Joseni și se croiseră șanțuri lungi și mari pentru lăcaș nou lui Dumnezeu și mai încăpător pentru mulțimea enoriașilor, cari căutau în

Thor: Interior la țară.

ea pe vremuri senine ori aspre un pic de alinare în dureri grele.

Și se svonise, că, pentru a se putea clădi biserica e nevoie să se pună la temelie măsura unui om, fără de care orice trudă va fi zădarnică și nu se va putea sfârși niciodată lucrul început.

Nu știu, luatu-i-a cineva cu adevărat măsura ori eră numai o glumă, că Bröcea dela o vreme nu auziă prin sat decât vorba aceasta, pe care i-o aruncau toți în față. Și ca și cum lucrul acesta n'ar fi fost destul, ca să umple de amar tot golul inimei sale, într'o bună zi l-au apucat la un han niște pierdevară, cum le ziceă el, l-au ținut vreo câțiva inși, cu vorbele: „Stai să facem un zapis de vânzare, căci ca mâne o să se sfârșească biserica și-i da ortu popii!“ Și prefăcându-se că scrie pe o hârtie, unul din ei a zis apoi cu glas tare,

răspicat: „Eu, Dumitru Bröcea, vânz de veci toată averea mea, casă și moșie d-lui Ilie Cătăneț, s'o stăpânească neturburat!“ Apoi scriitorul a adăogat: — „Acù să faci bine, să-mi lași casa slobodă cât mai curând, că de unde nu te dau, cu primaru afară din ea!“

Ca un leu, prins pentru primaoară între gratii, așa a răcnit el atunci; iar când i-au dat drumul cei de l-au năcăjit, abiă au nimerit pe unde să se ascunză de el!

Întâmplarea aceasta a fost lucru mare pentru Dumitru Bröcea. Deatunci îl vedeai tot posomorît, blodogorind singur prin curte, ori pe la poartă cu toporul în mână, apărându-și moșia de hoții, cari l-au înșelat, de l-au ținut de mâni și au făcut vânzarea.

Prin sat nu i-a mai călcat piciorul, găteje și târși ori pocii nu mai aduceă la nimeni, nici bureți, mi tãrci ori păstrăvi de tufă la cărcima de peste gârlă. Din vremea aceasta, îmi pare, s'a oploșit în podul casei lui și o bufniță, scoteă seara capul, se suiă pe cosoroabă și țipă. Cu ce trăiă, ce mănacă el acum, nu știă nimeni și nici că se între-

trebă cineva. Se zice, că fierbeă în ulcică urzici, lobodă, știr și alte burueni crude în timpul verii; uscate mai târziu în toamnă și iarnă. Unii spun că strângeă coajă de copac, o uscă, o pisă între două lespezi și puneă, drept mălaiu, în ciorbele lui de urzici, de bureți, de prune, ori de picioici, la care mai aruncă ceva mere pădurețe și alte acrituri: aceasta eră toată hrana lui. Alții povestesc, că pândiă când treceau pe drum căruțe străine cu sare, ori cu mălaiu, le da câte o mână de fân ori prune și picioici, când se făceau mai multe și-și mai mângăiă și el inima cu bunătățile acestea ale lui Dumnezeu. Rar de tot și atunci pe furiș tot prin dosul grădinei, se mai duceă câteodată la lemne pentru foc. Ba dela o vreme ce i s'a năzărit lui, că afară de casă și grădină mai are moșie, o poiană în inima pădurei, dela „vârful crucei“ în sus,

o păziă acum și pe aceasta cu toporul în mână, luând la goană pe copiii, cari se duceau pe acolo după ghiociei, brebenei, măseaua cuiței și floarea paștelui, în primăvară, ori după bureți ori după fragi vara și toamna; iar iarna după merel de făcut pământufuri. Deși pădurea e a obștei satului, oprită de orice tăiere și împroprietărire, toată lumea știă acum, că petecul acesta e al lui și deatunci și până azi nu i-a mai zis și nu-i zice nimeni altfel decât „Poiana Brôcii“.

În căldurile luni lui cuptor mulți din vizitatorii, cari urcau pe potecile ce șerpuesc spre colțul de piatră frumos tăiat și deaci mai departe prin pădurea tânără de brazi, întâlneau chipul ciudat al lui Dumitru Brôcea, la vederea căruia le venia întâiu să țipe de spaimă, apoi să răză pe înfundate, iar în urmă să clatine din cap și să rămână cuprinși de milă. „Un prost“ rostiă unul; „Nebun“ ziceă altul; „A! nu! pelagros!“ întăria un cunoscător al boalei aceștea, care se ceștețe omului în față.

Cu obrazii aprinși, ca de dogoarea focului și crăpați ici-colo, cu ochii însângerați, cu privirile lor rătăcite, cu o barbă mare, în care luciau fire albe, cu îmbrăcăminte din ce în ce mai sdrențuită și mai neîngrijită, Brôcea își urmă drumul, par'că n'ar fi văzut pe nimeni, par'că n'ar fi putut să deă un răspuns la întrebările ce i se făceau, par'că n'ar fi avut nici urechi de auzit, nici gură de vorbit. Îi împietrise, se vede inima și mintea un gând, o mâhnire adâncă, o nemulțumire de lumea aceasta, care e toată rea, cum spuneă el.

În câte un loc se opriă, pironind ochii pe vreun viermișor, care i se puneă în cale, pe câte un drum lung de furnici, cari alergau de zor de colo până colo în toropeala zilei și cine știe ce gânduri clocoteau în el! Poate se întrebă dacă și gândăniile acestea fi vor tot așa de rele ca și oamenii!... Și par'că stă la îndoală, dacă trebuie să le lase cu

vieață, ori să le strivească sub greutatea piciorului lui!...

Câteodată se așeză pe o peatră, stă la umbră lângă vreo cetină, simțind mirosul înțepător de neghipină, câtă la clătinarea ușoară a scorușilor și a sălciilor sălbatice, ascultă zâmbăitul ușor al ghimpilor de brad, în lovirea lor de crăci, par'că ar fi fost un admirator al firei, un suflet croit anume, ca să priceapă tainele mari ale ei!

De câteori zăria însă, de acolo de pe coastă, biserica din vale, cum se înalță, nouă, fătoasă, aproape gata, în lumina bogată a soa-

Keoping: Răstignirea. (Gravură după tabloul lui Munkácsy).

relui, simția cum i se întunecă vederile și cum pământul de sub picioare-i fugeă și i se părea că dealurile din împrejurimi înaintau spre el, gârlele îl chemau pe nume în vuetul lor, că undeva eră deschisă o groapă neagră și rece anume pentru el. Așa s'a mai chinuit el cu durerea mare în suflet, că se sfârșește biserica și că și-a înstreinat moșia, până când, atrași de mieunatul lung al pisiceii și de mirosul urât, l-au găsit vecinii într'o zi, în casa lui, negru și aproape putred, răsturnat pe spate, cu o mână pe topor, cu alta dusă la inimă.

Abia când a prins clopotul cel mare să sune prelung, cu glas plângător, rugând par'că cerul pentru veșnica odihnă a sufletului răposatului, a aflat și lumea cealaltă despre trecerea dintre cei vii a lui Dumitru Brôcea. Unii s'or fi mirat cum n'a murit mai demult;

alții s'or fi întrebat de ce a mai făcut și omul acesta umbră pământului; cei mai mulți s'au bucurat de sfârșitul și de trăinicia bisericii; câteva neamuri depărtate de moște-

nirea ce bruma le rămăseseră, și nu știu dacă s'o fi găsit cineva care să facă o cruce și pentru el!...

Mihail Lungianu.

Note de drum.

Pe mine copila pădurii de brad
Și-a culmii din negura sură,
A valurilor ce 'n vuet cad
Și-a dragostei fără măsură,
Pe mine tovarășa celor copii
Dsculți din hotarele firii,
Ce dorm în căpițe de fân pe câmpii
Sub cerul verziului al iubirii;

Pe mine copila pădurii de pini
Cu stemă de veacuri pe frunte,
Tovarășa doinei și-a albilor crini
Din valea durerilor crunte,
M'ați pus în cătușele celor ce sunt
Plătiți în palatul gândirii,
În loc să-mi dați cântecul jalnic la vânt,
Și dragostea-mi nemărginirii.

Și 'n loc să-mi dați casă sub cer fără nor
Și leagăn a dragostei valuri:
Pădurile, munții și culmile lor,
Când luna răsare 'ntre dealuri,
Mi-ați dat o cetate de zid și mi-ați dat
În locul poienei de vise
Tovarășe: cartea cu care să bat
Cărările dragostei scrise.

Scriptura-i poveste, prorocii ne mint,
O dați-mi mai bine toiagul,
Un codru de pâne și-un ban de argint
Să scriu ce-mi va spune vileagul.

Cu soarele-odată să plec a căută
A dragostei verde cărare,
Să nu mă opresc decât unde va stă
Scăldându-se soarele 'n mare.

Părinte bun cu pletele cărunte,
Tu ce gândind la mine te-ai sfârșit,
La groapa ta sub poalele de munte
Mă duce dorul meu nemărginit.

De crucea ta mă razăm fără teamă
Căci am rămas copila deatunci:
Când mă purtai pe brațe ca o mamă
Și mă duceai de mână peste lunci.

La tine plec, împărăția gliei
Sub care dormi, deschide-mi-o cu drag,
Să-ți cânt acolo 'n lumea veșniciei
Cum îți cântam acasă seara 'n prag.

Capul plecat cu jale să ți-l clatini:
„Știu și eu alte cântece de drum
„Cari ne duc din lumea cea de patimi
„Din care ne rămâne praf și scrum“.

Pare c'aud cântarea ta de jale,
Mă duce azi spre satul liniștit
Să plâng acolo 'n pragul casei tale:
„Deschide-mi ușa, vezi c'am obosit“.

Maria Cunțan.

Colinde.

Dintre toate produsele poeziei noastre porane colindele sunt cele mai vitreg culese, cele mai puțin studiate. Vitreg culese, fiindcă aproape nimeni nu le-a adunat sistematic, ci fiecare a surprins, bine-rău, de ici de colo, la întâmplare, câte-o colindă, publicându-o în foiletoanele, ce iute se dau uitării, ale ziarelor de săptămână. Puțin studiate, fiindcă lucrări temeinice, asupra acestor expresii specifice

ale părții celei mai nobile din psihicul poporului nostru, nu putem avea, cât timp produsele nu sunt culese și publicate sistematic. Astăzi nu știm, nici măcar aproximativ, ce și cât s'a cules. Simțim însă, că material necules mai este destul.

Accentuez din capul locului, că culegerea colindelor nu e suficientă numai sub raport literar, publicându-se textele. Trebuie să se

facă și sub raport muzical, fiindcă toate colindele se cântă.

Caută să admitem, că sub acest raport, nu s'a adunat aproape nimic. Măcar în câte melodii nu se colindă, în diferitele ținuturi românești!

Societatea de teatru angajase mai anii trecuți pe d-l Bena ca să culeagă cu fonograful cântecelele poporane. Nu știu dacă a adunat ceva din melodiile colindelor.

Știm că aceste nu se pot surprinde oricând, ci aproape numai în postul Crăciunului.

Pe de altă parte, lucrarea ar fi prea grea pentru un singur om.

Muzicanți tineri mai avem. Un Camil Negrea, un Iustin Cl. Iuga, un Nic. Brăteanu, și alții, ar trebui să se intereseze și să pună pe note, cât se poate de fidel, aceste produse ale poeziei poporane, cari azi-mâne vor amuși, înădușite de vuetul civilizației moderne, de indiferența, — legitimă și nelegitimă, — a traiului rafinat de astăzi. În multe locuri am ajuns de nu se mai colindă decât „Nașterea ta, Hristoase...” În alte locuri obiceiul degenerază în simple cerșitorii, urmate de beții strașnice în cele crișme jidovești...

Sincere regrete după vieața patriarhală, în care copiii nevinovați sburdă în seara de ajun, colindând pe la ferestrele „gazdelor”, și umplându-și straițele cu colăcei!... În același timp, când în căsuța fiecăruia forfotește, la foc, oala cu varză, așteptându-se cu fericire ziua de praznic luminat.

De dragul amintirilor de acest fel, din copilărie, comunic colindele de mai la vale. Le comunic tot cu defectele semnalate de mine. Nu m'am ocupat sistematic cu culegerea lor. Nu le pot comunica melodiile.

Cred însă, că nu vor întârziă mult muzicanții, cari le vor reproduce cum se cuvine.

Dec., 1909.

Gavr. Todica.

Colinde de pe Valea Someșului.

Sus în poarta cerului,
Linu-i, linu-i Leru-i lin
La fântâna Soarelui,
Mare zarvă se d'aude.
Linu-i, linu-i Leru-i lin,
Dar zarva cine o face?
— Toți sfinții și îngerii,
Dumnezeu printre dâșii,

Dumnezeu așa grăia:

— O voi sfinți și mucenici
Voi tot beți și locuiți (sic)
Și voi nimica nu știți:
Iuda'n raiu că s'a băgat,
Ce-a fost mai bun, a luat:
Măcăul¹⁾ de vecernie
Și cartea de cununie!
Care din voi s'ar d'afli,
Să meargă pân' la Iuda?
Ce-ar cere aceea i-aș da.
I-aș da cerul jumătate
Și pământu-a treia parte.
Dar ei toți în loc au stat
Și nimic n'au cuvântat.
Dar arhanger Mihail
La nime nu s'a uitat,
Ci Domnului s'a rugat:
Nu-mi da cerul jumătate,
Nici pământu-a treia parte;
Dă-mi, Doamne, ce-oi cere eu:
Dă-mi tunul și fulgerul
Și cu sbiciul cel de foc.
Eu cu tunetu-oi tună
Cu fulgeru-oi fulgeră
Pe Iuda l-oi spăimântă,
Lucrurile i le-oi luă.
Dumnezeu că l le-a dat.
El la Iuda a alergat
Tot tunând și fulgerând,
Cu sbicuțul tot pocnind.
Iuda tare s'o spăriat,
De-un picior l-a apucat:
Și arhanger s'a cântat,
Cu glas mare a strigat:
— De-aș aveă pe cineva,
Nu m'ar lăsă la Iuda!
Dumnezeu din grai grăia:
Taci arhanger, nu mai plânge,
Că de-aici câți naște-s'or
Toți soții ție fi-ți-or!

(Din Iclodul-mare).

*

Colo'n josu, mai în jos,
Florile dalbe,
S'a zidit o mănăstire
Cu păreții de făclie.
În mănăstire cine șede?
Șede, șede maica sfântă
C'un fiuț micuț în brațe.
Fiul plânge, stare n'are,
Maica sfântă-i cuvântare:
Taci fiule, taci dragule,
Că ție maica ți-a dare
Două mere, două pere,
Să te joci în raiu cu ele.

¹⁾ Băta.

Fiul plânge, stare n'are,
Maica sfântă-i cuvântare:
Taci fiule, taci dragule,
Că ție maica ți-a dare
Scaunul județului,
Șuștarul botezului:
Cu scaunu-i judecă,
Cu șuștaru-i boteză!

— Voe bună și-o colindă.
Astăzi praznic luminat,

Noi cu drag am așteptat
S'auzim ingeri cântând,
Filozofi călătorind:
Îngerii dând veste bună
La tot neamul, dimpreună
Și la gazda voe bună!

(Urarea din urmă se recitează, — dar nu se cântă, —
după fiecare colindă). (Tot din Iclod).

Dări de seamă.

I. Agârbiceanu, *În întunec.* Nuvele. (Editura „Minervei“), București, 1910. 1 vol. 314 pg.

Iată-ne iarăș în lumea romantică a d-lui Agârbiceanu. În fața noastră se ridică iarăș pădurile de brazi dela poalele munților, cu cadrul lor ceșos, cu aerul lor de misteruri, cu credințele primitive ale unui popor bun și nenorocit. Idile, frumoase fără seamă, cu toată naivitatea proprie unor suflete curate; conflicte tragice, luate din vieța unui colț de țară; figuri poetizate sau tipuri aspre și brutale; dar mai ales chinuții și umiliții din pătura cea mai bătută de soartă, — iată subiectele noului volum al d-lui Agârbiceanu. Și toate fapăturile aceste minunate ale d-sale sunt așa de adânc observate, așa de complet zugrăvite, cu toată împrejmuirea lor, încât te silesc să le urmărești cu încordare, legănat pururea de bogăția unei limbi mlădioase și surprins mereu de farmecul originalității în amănunte.

Nuvele nu sunt ele toate bucățile d-lui Agârbiceanu. Nuvela presupune o formă ceva mai încheată și un fond sufletesc ceva mai rafinat, precum și o ordine mai strânsă în succesiunea fenomenelor psihologice. Autorul nostru însă operează încă cu întâmplări și soluțiunile d-sale sunt provocate adeseori de credințe deșarte, fără o motivare reală. Din cauza aceasta apoi subiectele nuvelistice se desfășoară mai mult în forma unor povestiri vioaie dela țară, fără o justă proporție în conducerea firului povestirii, ici cu îngrămădiri de imagini și de descripțiuni, fascinante, ce e drept, și colo cu lacune în cursul acțiunii.

Printre aceste povestiri socotim mai ales cele trei dela începutul volumului „Comoara“, „Valea dracului“ și „O poveste din sat“. Tustrele au același fond, aceeași scenerie fantastică a codrului, care te doboară prin măreția lui. Dacă d-l Agârbiceanu nu ni-ar fi destăinuit altceva decât soaptele de un mister așa de sugestiv ale codrului; dacă n'ar fi creat altceva decât această serie de tablouri și de instantanee din mijlocul unei naturi sălbatice, în care se petrec atâtea idile și atâtea tragedii, d-sa ar fi scris de-ajuns ca să-și afirme talentul. Cât pentru întâmplările săvârșite în acest cadru însă ele toate par a avea un caracter cam aven-

turos. Atât dragostea boarului din pădurea Negrileșii cu Marina lui Cojoc, cât și episodul amoros dintre pădurarul Suciu a Rarului și frumoasa baroneasă ungu-roaică, sunt prea căutate, prea idealizate. Numai „Valea dracului“ se încheagă mai complet, mai firesc ca celelalte, cu scenele ei de gelozie dintre un boar și un pădurar, cu atmosfera sombră în urmărirea comoarei (un element de povestire, asupra căruia Agârbiceanu insistă mereu!) și mai ales cu neîntrecutul incident de duioșie, provocat prin credința unui căne. Și mai au aceste povestiri nuvelistice însușirea, că virtutea în ele e pururea răsplătită și nedreptatea răzbinată, — o însușire proprie de altfel întregii literaturi romantice.

Dar dacă în țesătura unei povestiri se mai găsesc uneori goluri și salturi, nu se poate zice același lucru despre figurile autorului. Am putea afirma, că țaria acestui volum este a se căuta mai cu seamă în seria așa de variată de tipuri din satele românești, atât de bântuite de felurite neajunsuri. Iată chiar în bucata următoare intitulată „Vedenia“, după o pagină splendidă, în care zugrăvește casa veche și dărăpănată, ajunsă locuință a duhurilor rele și groaza satului, cu câtă măiestrie ne construiește un tip al preacunoscutului evreu spoliator din satele Ardealului. E o adevărată lucrare psihologică această schiță, cu frământările unui suflet de egoist brutal și poate stă-alături de „Făclia de Paști“ a lui Caragiale. Urmează părintele Vartolomei Bogdan, preotul păscălit, care nu o ia prea serios cu conștiința, un tip de slujitor la altarul D-nului, cum ni-i i-a mai înfățișat d-l Agârbiceanu în volumele anterioare. Ne oprim apoi cu toată surprinderea noastră la o bucată de o rară desăvârșire în activitatea autorului, la „Copilul Chivei“. În felul cum este tratat acest subiect, cu femeia aceea săracă și bețivă, care e surprinsă noaptea în noroi și dă pe urmă naștere unui fiu idiot și surdomot, în descrierea înmormântării acestei nenorocite femei, găsim o prestație artistică de mână întâiu...

Dealtfel acum încep să se înșire la rând aproape exclusiv tipuri patologice. D-l Agârbiceanu începe să facă impresia că, înșirând aceste nenorocite alcătuirii

omenești, a voit să ridice vălul de pe un colț dureros al vieții pe care a cunoscut-o. Pururea milos judecător și părtinitor al binelui, d-sa par'că ar urmări tendința, de a denunța o stare de completă mizerie și de raporturi maladive dela noi. Iată cum continuă.

„Nica“, fata morarului din sat, cea „cu ochii albaștri, ca o cicoare trasă de soare“, cea pe care a luat-o vârtejul apei „ca pe un braț de fân“ este un tip de cretină, tratată cu multă simpatie de autor. „Sânduța“, femeia bătrână, care suferă de „rozătură la inimă“ și-și închipue că-i urmărită de necuratul, care i se arată în vis, ca un sfleder și ca un cocoș negru, este o victimă tipică a ignoranței țaranului nostru. „Teleguț“, „Fișpanul“ și mai ales „Prăginel“ sunt cerșitori, înfășurați în sdrențe și chinuiți de „vântul turbat“, care-i duce la groapă sau la ștreangul binevoitor: „Și cum mergea pe o hudiță dosită, Prăginel nu-și mai putea descleștă din cleiul drumului piciorul cel olog. S'a zbătut, s'a aieptat, și în urmă căzu mototol în șanțul mărginaș, plin de apă. Se svârcolî să se ridice, dar nu mai putu. Apa murdară bolborosi de câteva ori, apoi se liniști. Prăginel cu capul sub apă, stă înțepenit, ca o uriașă pasăre de apă, ce pescuește“...

Icoanele aceste de desolare, de oameni bolnavi, cari n'au cu ce să se caute, de alcoolici tâmpiți, cari sporesc tagma degeneraților și a oamenilor de prisos la țară, bătrâni răzimați în cărje și copleșiți de neputințe, diformi și anormali, toți și toate trec într'un lung și sdrențuit pelerinaj pe dinaintea cetitorilor, așa cum sunt de înfiorători, așa copiați după natură, „o ingrozitoare manifestare a unor suflete omenești, cari nu mai seamănă a suflete omenești“.

E o fază nouă aceasta, în care ne apare aici prozatorul nostru. E o artă realistă ce ne face acum și anume în culori intensive și stridente, voind par'că să infiereze acest contrast între om și natură și voind să facă apologia principiului de sănătate. „Să trăiască aceia, cari au ceva!“ Zice într'un loc unul din tipurile aceste chinuite. Iar autorul, privind la două ființe de acestea nevolnice, cari fac umbră pământului, le apostrofează cu mahnire: „Și nu știi cum, privind pe cei doi nevoieși capi de familie, îți vine să le prinzi capetele, să li le izbești laolaltă cu o putere de uriaș. Cine le-a dat lor dreptul să schimonosească astfel cununa zidurilor de pe pământ?“... Sunt probleme sociale dureroase, pe cari le atinge în acest fel de subiecte adânc umane, cu cât mai artistic lucrate, cu atât mai sugestive.

Numai cătră sfârșitul volumului atmosfera se mai înviează. Din mijlocul unei ierni nemiloase, care întinde o sărăcie cumplită peste satul întreg, ne poimem la o nuntă țărănească și asistăm la fuga unei mirese, care preferă pe lăutarul cântăreț unui flăcău din sat. Deaci, trecând peste încă un tip aspru, intrăm în plină primăvară. Bucata de încheiere „Adieri“, care constitue unul din cele mai delicate procese psihologice, răsfărâge într'un suflet de om mai bătrân adierile unei primăveri duioase și aducerile aminte. Este acesta un gest de meșter, cu care autorul ține să-și încheie volumul.

Acesta este cuprinsul noului volum al d-lui Agâr-biceanu. El ne întărește încă odată în convingerile noastre de a socoti pe autor printre puținii noștri prozatori originali, ale căror subiecte, fie scoase din imaginație, fie rupte din realitatea vieții, sunt menite să rămână în ființă și să constitue un titlu de mândrie a literaturii noastre de astăzi.

II. Chendi.

*

P. S. D-l G. Diamandi, un diletant și începător în literatura dramatică, despre a cărui „Bestie“ în 4 acte am scris aici o dare de seamă cuviincioasă, s'a supărat și-mi trimite cuvinte de ocară. Supărarea d-sale este foarte puțin legitimă, când mă gândesc că observațiile făcute de mine s'au adeverit în urmă cu vârf și îndesat de aproape întreaga critică dramatică bucureșteană, care, ca și publicul din teatru, n'a găsit nici o urmă de entuziasm față de inchipuitele calități artistice ale autorului. Eu spun drept, că dacă succesele mele în critică ar fi fost așa de convingătoare ca „isbânda“ d-lui Diamandi în teatru, de mult mă apucam de... politică! Eată-mă dar nevinovat! Și trebuie să mărturisesc, că tot atât de puțin legitim este necazul acestui autor, pentru că am vorbit despre volumul d-sale prin anticipație. În occident acesta se obicinuește. Și în Germania revistele sunt pline de „Voranzeige“, sau de critici prealabile, în cari se anunță volumele, cari vor apărea, sau dramele, cari vor fi jucate în curând. Când mi s'a dat mie volumul acesta, complet și broșat, (de către un amic al d-lui Diamandi), eram în credința că mi se dă în acest scop literar. Iată, așa dar, buna mea credință și corectudinea mea critică mai pe sus de orice vorbe necăjite de autor jignit în aspirațiunile sale literare și neconsacrat nici de critică, nici de publicul teatral.

Cronică.

Copiii nimănu. Așa numește poetul Goga studențimea universitară din Cluj, într'un articol, apărut în ziarul „Tribuna“. Tabloul pe care ni-l zugrăvește poetul despre viața acestei studențimi reoglindește așa de bine frământările sufletești ale acestor tineri fără de busolă. Reproducem un pasagiu, care cadrează cu pă-

rerile noastre în ce privește psihologia cărturarului nostru ieșit din școalele străine, psihologie pe care am încercat să o fixăm și noi în repetite rânduri.

„Copii ai nimănu e poate numele cel mai potrivit ce s'ar putea da tinerilor noștri, cari după opt ani de liceu, petrecuți în sărăcie neagră și în cătușele

unui spirit pedagogic întru toate înrudit cu normele pepinierelor de ieniceri ale sultanilor de odinioară, se văd în sfârșit ieșiți în largul vieții. Cele dintău izbucniri ale libertății în sufletul bieților băieți sunt înăbușite de grabă de gânduri negre. Ca la marginea unei prăpăstii se oprește tânărul palid, neputincios în fața vieții, se vede singur și părăsit și fără nici o putere. Când vine toamna împrumută cincizeci de coroane și pleacă la Cluj. Ce eră să facă? Se înscrie la drept... Și deaici vieța e o înlănțuire de mizerii, cari îi îngenunchează demnitatea, îi frâng orice putere de revoltă, și în câțiva ani fac din băiețandru cu profil senin și îndrăzneț un omuleț acru, stăpânit de dorul de a parveni și de a-și găsi cu orice preț un adăpost.

Și când și-a găsit acest adăpost să nu credeți că sufletul lui se mai poate înviora de avânturi mari și de idealuri largi. Foarte puțini sunt aceia, cari mai au tăria suflotească să se renască. Cei mai mulți își urmează înainte calea de pricipseală și toate îndemnurile frumoase ce din când în când li se desprind de pe buze, sunt numai roadele unui obicei curent la noi. Egoismul îngust trebuie învăluit în floricele naționaliste și altruiste, așa de ochii lumii. În sufletul acestor oameni nu trăește simțământul adânc înrădăcinat, că chemarea lor nu e numai un traiu bun și tihnit, ci munca strașnică cu jertfe pentru interesele obștești. Și mai interesant e că această categorie de oameni au credința că ceace fac e bine, că naționalismul adevărat e așa cum îl practică ei. Dacă se întâmplă să le atragă cineva atențiunea asupra concepției lor false, se revoltă repede, se simt adânc jicniți în sentimentele ce le impune practica vieții. Mulți nici nu-și dau silința, — poate nici nu sunt în stare — să se gândească asupra criticeii ce li se face, să-și analizeze puțin sufletul, să-și pună în cumpănă rațiunea și să judece, oare vieța lor e într'adevăr așa de fără de greș?

O bună parte din cărturăria noastră plămădită din acei „copii ai nimănu” e o lume străină pentru sufletul cu adevărat românesc. Deaceea să nu se sperie lumea dela noi de criticile ce s'au pornit pentru recucerirea acestei lumi. Lupta va fi crâncenă, uneori nedreaptă, dar trebuie să ducă la biruință. Altfel vai de naționalismul nostru, vai de bieții țărani, cari se întrebă mereu oftând: „când va veni și vremea noastră?”

Premenirea sufletului românesc trebuie să se înceapă din școală, dela aceea vârstă, când e plâpând și încă neschimonosit de influențele nefaste ale mediului străin.

E un noroc că articolul poetului Goga a găsit răsunet. Inima darnică a binefăcătorului Vasile Stroescu a dăruit zece mii de coroane pentru a se înființa o bibliotecă românească în Cluj. După cum suntem informați, la această sumă va contribui și d-l Mihai, omul cu înțelegere reală și adâncă a multelor necazuri ce ne înăbușă.

Această bibliotecă se va putea instala în localitățile internatului universitar Petran din Cluj, cu a căru

clădire s'a ocupat comitetul central al „Asociațiunii” în ultima sa ședință.

Dacă s'ar putea afla modalități pentru a se ridică un asemenea internat și în Budapesta, din mijloacele fundațiunii Gojdu, iată că am salvat, cel puțin în parte, instrăinarea studențimii de vieța și cultura românească, fără de cari azi nu ne putem închipui nici un progres.

Putem deci nădăjdui că mulți dintre acei ce astăzi sunt „copii ai nimănu” în scurtă vreme vor fi copii ai sufletului românesc, cari pășind în vieță vor fi călăuziți de îndemnurile nouă pe cari le propagă o seamă de oameni în vremea din urmă.

✽

O confirmare. Cetitorii noștri își aduc aminte, că în numărul nostru trecut, într'un articol critic, ne-am plâns în potriiva multor poeți de astăzi, ale căror versuri, goale ca fond, dar reușite ca versificație, nu reușesc să străbată în mulțime. Ne pare bine că găsim o competentă confirmare a aserțiunei noastre. Cetim adecă acum o nouă poezie a d-lui Al. Vlahuță, tipărită în „Universul” din București, cu titlul „Slăvit e versul”. Toată poezia aceasta nu urmărește altceva, decât să ironizeze, în mod strălucit, curentul acesta de astăzi al poeziei fără substanță. Iată două, din cele mai caracteristice strofe ale poeziei d-lui Vlahuță, care, precum aflăm, a fost primită la București cu oarecare scrâșnire de unele cercuri poetice:

În vers e mântuirea
Când n'ai nimic de spus,
Se deapănă pe rânduri
Ca firul unui fus,
Din volbura de vorbe
Se deapănă ușor
Un cântec se sporește,
Mai larg, tot mai sonor,
E opera vrăjită
Ce din nimic se 'nceagă
Și nu-i nici o nevoie
Ca lumea so 'nțeleagă.

La titlu să iai seama.
Sonor, bombastic, vag,
Și cu ceva macabru
Să ne 'nfiori în prag.
Căci titlu e alarmă.
Ca 'n trâmbețe să-l suni:
„O inimă în flacări”;
„La casa de nebuni”;
„În criptă”, „Flori de sânge...”
Și nu-i zor nici de cum
Ca titlu cu povestea
Să aibă acelaș drum.

Felul cum d-l Vlahuță persiflează anumite genuri nouă și anumiți reprezentanți teribili ai acestor vorbe goale, este foarte binevenit.

✽

Epigrame. Genul epigramatic, un gen de altfel foarte greu pentru spiritele cele mai fine, se cultivă foarte puțin astăzi la reviste. În literatura noastră

intregă dealtfel numărul epigramelor reușite este destul de redus. Ceeace Bodnărescu a numit pe vremuri epigrame, sunt mai multe sentințe lungi și desirate și fără gust. În timpul din urmă doar Teleor, A. C. Cuza, Radu Rosetti și Ranetti, de au putut brili uneori cu scânteii de aceste în patru rânduri. Iar deasupra lor, la o mare distanță, plutește spiritul pururea tânăr și jovial al lui Cincinat Pavelescu, singurul epigramist-literat al nostru, care însă, în loc de a-și aduna sutele de epigrame, improvizate la ocazii diverse, le aruncă pe la cele patru vânturi, cu firea sa risipitoare.

Dar, dacă la reviste nu se prea vede acest gen, epigrame se scriu totuș foarte multe și anume în gazetele din România. Acolo se văd, aproape în toate organele, rubrici umoristice, cu epigrame zilnice, cuprinzând mici înțepături reciproce, aluzii la stările politice și „dare la cap“ pe-o scară întinsă a libertății cuvântului. De obicei aceste epigrame sunt ticluite de diletanți, de reporterși sau colaboratori de ocazie și nu au alt rost decât acela pe care pot să-l aibă niște jocuri frivole de cuvinte și nu au alt spirit, decât acela, pe care pot să-l aibă violențele limbajului.

Unii dintre acești publiciști de genere minorum au apoi ambiția de a-și vedea producțiunile adunate în volume și așa se întâmplă, că apar în piață broșuri și volumașe cu epigrame, cari rămân înmormântate, necerute și neajlitate de nimeni. Vom cită câteva, mai recente, numai ca un titlu de curiositate.

Iată, de pildă, un domn Amargo, cu ce rânduri puțin spirituale, pe cari le luăm din o broșură a sa, gratifică pe o cocoană parfumată:

Bine ești tu parfumată,
Draga mea cuconiță;
Miroși însă a vișinată
Nici de cum a garofiță.

Nu uitați că aceste rânduri sunt pintre cele mai bune. Și multe sunt la fel din epigramele, cuprinse într'o broșură nouă, de d-l Burlănescu-Alin, acest boem dela Craiova. Numai că incorigibilul boem știe totuș să fie mai subțire uneori și să improvizeze epigrame ca aceasta:

Unei dame moderne.

În ochii tăi, iubito
Ard candele divine,
Căci Grecu-i cu untdelemnul
Iar iasca-i dela mine.

Poate mai nimerită este următoarea:

Judeci bine, n'am ce zice,
Toți te laudă de bine,
Însă eu întreb, amice,
Când te judeci tu pe tine.

De calibrul acesta este apoi, pe de-a întregul și volumul de epigrame a unui domn Periețeanu-Narcis, apărut sub titlul de „Urzici“, cu toate că au o formă

ceva mai literară. Dar desigur nici aceste nu trec peste marginile unor distrațiuni naive.

Viitorul scriitor de epigrame nu se ivește încă. După Cincinat Pavelescu n'am știi cui să dăm ramura de laur, încoronându-l demn urmaș a lui... Lessing.

✽

Concursul „Societății pentru fond de teatru“.
„Societatea pentru fond de teatru român“ face un pas înainte spre scopul ce-l urmărește, dând câteva premii și ajutoare, în sumă totală de 1000 cor., din fondul Dr. I. Mihu: 1) pentru piese originale, 2) pentru colecțiuni de muzică populară și 3) pentru compoziții muzicale originale cu motive românești. La acest concurs, cu terminul de 31 lunie 1911, se admit lucrări publicate în 1909, 1910 și 1911, — precum și lucrări inedite. Toate lucrările se vor trimite d-lui Dr. Iosif Blaga, profesor în Brașov.

Cu ajutorul acestor premii mișcarea noastră artistică e încurajată binișor, și nădăjduim că în curând nu vor lipsi nici lucrările bune, vrednice de premiat și de răspândit.

✽

Notițe. În acest număr mai publicăm câteva reproduceri după tablourile și statuetele din Muzeul Simu din București.

* Incheierea anchetei despre „Poporanism“ va apărea deadreptul în volum, împreună cu toate răspunsurile primite.

.....

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

Râmbași. Versurile d-voastră seamănă cu cele de pe la 1840:

Și 'n anul acesta avut-am suspine
Și 'n anu acesta eu mult am sperat,
Noroc, fericire, amor. Dar pe mine
Și anul acesta amar m'a înșelat.

M. M. Sentimentele cari v'au înstrunat lira sunt fără îndoială foarte frumoase și ne pare nespuse de rău că n'ați reușit să le dați și o formă impecabilă.

Aviz!

Onorații noștri abonați cari doresc să aibă scoarțe pentru „Luceafărul“ pe anul 1910 sunt rugați a ne trimite în cursul lunei Ianuarie 1911, deodată cu reînnoirea abonamentului, suma de 2 cor. Scoarțele le vor primi numai abonații cari ne trimit din vreme această sumă, fiindcă comanda o facem numai pentru numărul cererilor.

Ele se vor expediă din partea administrației pe la sfârșitul lunei Februarie.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Îmbunătățirile revistei „Luceafărul“.

Într'un număr anterior am pomenit că dela 1 Ianuarie 1911 revista noastră va apărea în condiții mult superioare. Nizuința noastră dela întemeierea „Luceafărului“ a fost să dăm publicului românesc o revistă tot mai bună, tot mai desăvârșită. Dela 1 Ianuarie 1911, intrând în anul al X-lea de existență, ne-am gândit să introducem următoarele îmbunătățiri:

1. Pentru a familiariza pe cetitorii noștri cu operele de artă clasice vom da deocamdată patru anexe în colori pe an, însoțite de explicațiile cuvenite. Vom începe cu Madona Sixtină a lui Raffael și vom urmă cu alte opere din epoca renașterii. Reproduserile în colori vor fi lucrate în unul dintre cele mai bune institute de arte grafice din Lipsca.

Dacă publicul românesc ne va sprijini bunele noastre intenții, abonând și răspândind revista, avem de gând să dăm în fiecare număr câte o asemenea reproducere în colori, iar în textul revistei mai multe reproduceri heliografice într'o singură coloare după operele mai secundare ale artiștilor. Idealul revistei „Luceafărul“ e bine înțeles să ajungă a reproduce în colori și în heliogravuri operele principale ale artei românești. Întruparea acestui ideal atârnă iarăș numai dela sprijinul publicului cetitor.

2. A doua îmbunătățire esențială a revistei va fi adausul muzical. În fiecare cvartal vom da cetitorilor noștri un adaus muzical, care va cuprinde portretul, biografia, bibliografia operilor unui compozitor român și reproducerea celor mai bune bucăți din compozițiile lui.

Acest adaus la început va fi numai de patru pagini. Dacă publicul va primi cu simpatie această îmbunătățire, mai târziu vom înmulți numărul paginilor la opt, eventual la mai multe.

Adausul primului număr din anul viitor va fi închinat maestrului G. Dima.

Aceste adausuri sunt îngrijite de doi oameni specialiști în materie, bine cunoscuți publicului românesc și ca compozitori și anume: de dnii Tiberiu Brediceanu și W. Șorban.

3. Ca aceste adausuri și întreaga revistă să sosească în stare bună în mâna cetitorilor, ne-am hotărât să dăm revistei o copertă specială, din hârtie tare, care va fi permanentă în cursul întregului an. Această îmbunătățire e cea mai costisitoare dintre toate.

4. Pe lângă cele înșirate mai sus, revista „Luceafărul“ dela 1 Ianuarie va apărea și cu un cuprins mai bogat și mai variat. Vom înmulți numărul paginilor și ne vom strădui să tratăm în fiecare număr chestiunile culturale și sociale la ordinea zilei.

Aceste îmbunătățiri, precum și scumpirea hârtiei și a tiparului ne silesc să urcăm abonamentele: dela 8 cor. la 12 cor., dela 12 cor. la 16 cor. și dela 20 cor. la 24 cor., iar în România suprimăm ediția de 12 cor. urcând abonamentele dela 16 cor. la 20 cor., iar dela 25 cor. la 30 cor.

Condițiile de abonament în viitor vor fi deci următoarele:

Austro-Ungaria:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	24 cor.
6 luni	8 „	„ „ „	12 „
Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 „			

România și în Străinătate:

1 an	20 cor.	Ed. de lux	30 cor.
6 luni	10 „	„ „ „	15 „

Toate abonamentele sunt a se plăti înainte. Aceia dintre cetitori, cari după primirea numărului 1, de probă, din 1911 nu ne vor trimite abonamentul, nu vor mai primi numerile următoare. Ceice vor reține numărul 1, fără a se înscrie între abonații revistei noastre vor fi obligați a ne trimite prețul lui de 1 cor.

Aceia dintre cetitori, cari ne vor trimite până la 15 Ianuarie 1911 abonamentul pe un an întreg, la cerere vor primi gratuit *Iliada* tradusă de G. Murnu, a cărei preț e 4 cor. în Austro-Ungaria și 5 lei în România și Străinătate.

Nădăduim că publicul va ști aprecia jertfele ce le aducem pentru cultura românească și ne va da tot sprijinul pentru realizarea gândurilor noastre.

Redacția și Administrația revistei „Luceafărul“.